

VOORAF

DICK DE JONG

Opnieuw in lockdown... En de mensheid zucht onder het lot. Niet zozeer vanwege de besmettingen, vooral door de maatregelen. Het mensdom is zo geïndividualiseerd dat aan je naaste denken, steeds minder interessant wordt. Het gaat bij een aantal van ons om 'ik, mij en mezelf...'

Steeds moet ik bij de berichten over de pandemie van nu denken aan wat de boeren in de loop van de geschiedenis hebben meegemaakt. De veeziekten, de natuurrampen en nog veel meer waar ze in het verleden mee zijn geconfronteerd. Met grote vrees, veel zorgen en economische terugslag, die uiteindelijk vaak leidde tot bittere armoede. Ondanks Covid-19 leven we in een geweldige welvaartsmaatschappij. Onze - verre - voorgelassen moesten een heel ander leven accepteren. Onlangs vertelde een klimaatdeskundige op de televisie dat in het deel van ons land onder de zeespiegel nog hooguit drie generaties kunnen wonen. Diezelfde deskundige vertelde eerder hoeveel water er in de oceanen bij zou komen als er veel ijs aan de noord- en zuidpool zou smelten. Dan ligt heel Nederland onder de zeespiegel. Maar: alles heeft een tijd... Nog heel even en dan is het 2022. Laten we met vertrouwen de toekomst tegemoet treden. Elkaar ondersteunen en helpen als dat nodig is. Alleen samen komen we er wel uit...

Paardenmarkt Gorcum. Olieverf doek 51x41 cm. Particulier bezit. Rond 1920 geschilderd door Waalko Jans Dingemans. Geboren in Lochem (1873) verhuist hij achtereenvolgens naar Groningen, Den Haag, Aardenburg, Nieuwkoop en tenslotte Gorcum. Hier vervult hij ook maatschappelijke functies, is hij gemeenteraadslid en medeoprichter van de Openbare Bibliotheek en Leeszaal. Hij overlijdt in 1925 in Haarlem. In Gorinchem is hij belastingontvanger van de buitengemeenten. Hij was getrouwd met de schilderes Henriëtte Numans.

COLUMN

HENK BOVEKERK SR

TEN SLOTTE

Ben je oud en heb je je leven lang in je dorp gewoond, in mijn geval Noordeloos, dan ken je van alle oude gebouwen een stukje geschiedenis. Ook ons dorp is rijk aan oude boerderijen, waarvan het overgrote deel nu duurzaam wordt bewaard. Je kent in veel gevallen ook de familiehistorie. 'Daar woonde hij van die familie en hij was getrouwd met zijn nicht om - en dat werd soms openlijk gezegd - het familiebezit in stand te houden'.

De doelstelling van onze stichting is 'het behoud van boerenhofsteden en het zoeken van passende bestemmingen ervoor'. We spreken van iconen, ik heb het liever over juwelen. Ze moeten als het ware opgeslagen worden in de 'kluis van de toekomst'. Daar waar vroeger aan de

Noordzijde, Botersloot, Grotewaard, Minkeloos en Overslingeland welvarende boeren woonden tel je nu de agrarische ondernemers op de vingers van je twee handen.

De aandacht is ruim een halve eeuw geleden verlegd naar de ruilverkaveling. Ook daar is verandering de constante factor in het bestaan. De leegkomende gebouwen krijgen een nieuwe bestemming, in onze Waarden niet voor criminele doeleinden, zo mag ik hopen. Er is echter geen nieuws onder de zon. In 2020 kopte AD Rivierenland een artikel met ' Politie waarschuwt voor hennepkwekers in de Alblasserwaard.' Hennep teelt was een paar eeuwen geleden in onze contreien niet vreemd. Hennep werd gewonnen voor de productie van touw en zeil.

Ja, welke verhalen kunnen er al niet bij je voor de geest komen als je geniet van fietsen en wandelen in ons polderland?

Tot zover! Redactie en lezers, bedankt voor de ruimte die ik gedurende drie jaar kreeg!

Henk Bovekerk

REACTIE VAN DE REDACTIE

Graag hebben de Henk Bovekerk die ruimte gegund. Dankzij zijn maandelijkse bijdragen konden we in elke nieuwsbrief een waardevolle column opnemen. Vooral waardevol vanwege de herkenbare inhoud. Henk, bij deze heel veel dank voor je medewerking!

VOOR U GELEZEN

ONDERHOUDSWIJZERS

Een oud pand vraagt meer onderhoud dan een nieuw. Op www.monumenten.nl vind je tips die bedoeld zijn voor monumentale panden, maar ook als je pand niet die monumentenstatus heeft is het goed daar eens te kijken. Houd deze website goed in de gaten, want er komen volgend jaar telkens nieuwe onderhoudswijzers bij. Beslist goed om eens op te kijken.

Ook andere websites geven goede informatie of verwijzen u verder. Tik eenvoudigweg het woord monument, restauratie of onderhoud in.

Denk wel altijd goed na voor u tot actie overgaat. Pleisterwerk is kwetsbaar en onderhoudsgevoelig. Als u pleisterwerk wilt herstellen of vernieuwen is het essentieel om eerst de oorzaak van de schade te achterhalen.

IN DE KUNST EN OP DE 'KOEIEMART'

Tot en met 15 mei 2022 kun je in Woerden niet om de koeien heen! Dan is de dubbeltentoonstelling 'GeKOEsterd' te zien. In het museumgebouw vind je koeien in schilderijen en beelden vanaf de 17^e eeuw. In de gratis toegankelijk pop-up expositie aan Rijnstraat 35-37 dompel je je onder in de beleving van de 'Koeiemart'.

Voordat je gaat kijken moet je even de website raadplegen voor aangepaste openingstijden.

WOONRUIMTE IN BOERENSCHUREN?

In de Erfgoedstem van 9 december jongstleden is een artikel opgenomen over het hergebruiken van leeggekomen boerenschuren op het monumentale erf voor het huisvesten van mensen. Daarbij wordt de vraag gesteld of dit een goede oplossing is. In het landelijke nieuws was onlangs te lezen dat dit nu al volop gebeurt, maar dat er door bedrijfsbeëindiging in de toekomst nog veel meer mogelijkheden voor ontstaan.

Als in de loop van de tijd het erf al aanzienlijk is veranderd, zoals hier links, of als een schuur eruit ziet zoals rechts, wordt 'vernieuwbouwing' lastig.

Natuurlijk is dit een gedachte die het overwegen waard is omdat het de verloedering van de leegstand lijkt te voorkomen. Maar er kleven ook de nodige nadelen aan. Zeker als het gaat om monumentale of karakteristiek erven, kan dit een hele inbreuk zijn op de bestaande toestand. Zo kan het bij verkeerde bewoning het landschap aantasten, zullen er meer verkeersbewegingen ontstaan. Een al dan niet monumentale schuur kan ongeschikt zijn voor het renoveren tot een wooncomplex, waardoor de volgende stap van slopen en ter plekken nieuwbouwwoningen neerzetten dreigt. Bouwen op het erf, binnen de bestaande contouren is complex. In het artikel komen twee deskundigen aan het woord.

Volgens Judith Toebast, specialist agrarisch erfgoed bij de Rijksdienst Cultureel Erfgoed kan dit zeker positief uitpakken, waarbij zij van mening is dat dit een mogelijkheid tot revitalisatie van een erf is, mits er een goed erfinrichtingsplan wordt gemaakt. Daar is Gitta op den Akker, directeur van het Boerderijenfonds, het mee eens. Ze ziet het als een goede manier om de leefbaarheid op het platteland te versterken. Ook zij wijst op het belang van het erf als geheel, waar bij de herbestemming rekening mee gehouden moet worden. Binnen- en buitenruimte, de boerderij en het erf, kunnen niet los van elkaar worden gezien. Erven hebben een typische inrichting. Zo is er een duidelijke scheidslijn te zien tussen voor en achter: voor werd gewoond en achter gewerkt. Als je vijf woningen in een stal maakt en ieder een eigen tuintje geeft, dan ben je het karakter van het boerenerf al gauw kwijt. Bij een herbestemming moet daar goed over nagedacht worden.

Een andere karaktereigenschap van het Nederlandse boerenerf is dat zij vaak organisch zijn gegroeid. Telkens worden er gebouwtjes bijgebouwd, zoals een bakhuis of een nieuwe schuur. Daarom ziet Judith woningbouw op het erf ook niet als een probleem. Wel is het belangrijk dat nieuwbouw ondergeschikt is aan de historische boerderij. Je zou bijvoorbeeld een woning kunnen bouwen in de vorm van een schuur.

Een groot gedeelte van de straks leegstaande schuren bestaan uit ligboxenstallen uit de jaren tachtig. Niet bepaald monumentaal. Ze zijn vaak gemaakt van laagwaardig materiaal en bevatten soms asbest, waardoor ze niet geschikt zijn voor herbestemming en gesloopt moeten worden. Maar de ligboxenstallen kunnen wel náást een monumentale boerderij staan", vertelt Judith. Als je de ligboxenstal sloopt en daar een mooie schuurwoning voor in de plaats zet, komt dat het erf alleen maar ten goede."

Naast een manier om verloedering tegen te gaan, ziet Gitta dat de herbestemming van schuren ook goed aansluit bij veranderende woonwensen. Zo heeft zij al enkele aanvragen binnengekregen van collectieve woongroepen. Dit zijn vaak particuliere initiatieven van mensen die gezamenlijke ideeën hebben over duurzaamheid en ecologie. Wonen op een boerenerf biedt een mogelijkheid om deze ideeën te realiseren."

Tot slot voegt Judith toe dat het wel van belang is dat er rekening wordt gehouden met de boeren die nog wel actief zijn. Als je meer bewoning toelaat op het ene erf, kan de boer die ernaast woont ('zit', zeggen we hier in de streek) mogelijk niet meer uitbreiden.

Duidelijk is dat er sprake moet zijn van maatwerk. Algemene regels opstellen aan de hand waarvan besluiten worden genomen, kan hierbij niet. Dit sluit overigens goed aan bij de beleidsdoelstelling van de Gemeente Molenlanden, waar Boerderij & Erf AKV een adviserende functie bekleedt. Wethouder Teunis Jacob Slob is daarnaast van mening dat woningbouw op voormalige boerenerven niet gewenst is, omdat de gemeente uitbreidingen het liefst realiseert nabij de bestaande bebouwing. En ook daar is iets voor te zeggen.

DE DUURZAME BOERDERIJ

EVALUATIE

Afgelopen najaar was er twee keer een Duurzame Boerderijen & Monumentenroute opgevestigd. Een samenwerkingsproject van onze stichting met drie gemeentelijke overheden en twee instellingen. Intussen heeft het bestuur van B&E AKV een eerste korte evaluatie achter de rug. Daarbij is met tevredenheid terug gezien op de hele gang van zaken. Alles verliep goed. De samenwerking met en de inbreng en inzet van de gemeenten en de betrokken organisaties was prettig. Duidelijk was te zien dat de interne samenwerking optimaal was, wat mede het succes tot gevolg had. Uiteraard zijn er punten, die een volgende keer nadere overweging vergen, maar juist dergelijke leerpunten vormen een toegevoegde waarde.

Er volgt nog een verdere evaluatie en er gaat worden bekeken of een dergelijk initiatief ook in de toekomst weer kan worden gerealiseerd. U hoort later meer hierover.

LANDELIJKE INFORMATIE MONUMENTEN

Op internet staat veel informatie over het isoleren. Zo noemt www.monumenten.nl de meest gestelde vragen bij het isoleren van een pand. Maar eerst iets over hoe te beginnen:

Neem eerst enkele regels in acht, zoals: beperk de energievraag, gebruik duurzame energie en gebruik eventuele fossiele energie zo efficiënt mogelijk. Isoleren valt in de eerste stap van het beperken van de energievraag. Isoleren en vervolgens slim stoken, wat zeker ook betekent: niet overal stoken. Daarbij is het handig te kijken naar hoe bewoners in vroeger tijd hun pand gebruikten. In de winter werd een woonkeuken goed warm gestookt en de rest van het huis minder want daar kwamen de bewoners niet dagelijks. Dat de bedsteden in de buurt van de schouw zitten is niet onlogisch; daar had je het langst profijt van de warmte van de haard.

De vervolgstap bij de verduurzaming van een pand is de buitenkant op orde brengen. Lekkages opsporen, het voegwerk en de dakgoten nalopen. En dan het isoleren. Daarbij gelden enkele vragen.

Waar moet ik op letten bij het isoleren van mijn pand? Denk vanuit een totaalplan voor je hele pand: waar kan ik, waar wil ik en waar moet ik vooral wel of juist niet isoleren? Waar bevindt zich de warme jas of de thermische schil van de woning? Breng eerst het gebruik in kaart: welke ruimtes gebruik je wanneer en waarvoor? Hoe belangrijk is verwarmen in die ruimte? Het dak isoleren, terwijl je op de zolder alleen kerstballen hebt liggen, is zonde. Dan is het isoleren van de zoldervloer voordeliger en zinvoller. Kijk ook naar de monumentale waarden van je pand. Het kan zijn dat daar elementen bij zijn die niet samengaan met bepaalde isolatiemethoden, zoals voorzetwanden.

Hoe zorg ik ervoor dat ik met het isoleren geen vochtprobleem creëer in mijn pand? Uiteindelijk moet isolatie de warmte in het pand vasthouden. Daar horen ook bouwfysische risico's bij. Bij isoleren loop je kans op inwendige condensatie, wat kan leiden tot houtrot of schimmelvorming. Hoe je dat effect kan vermijden, hangt erg van de situatie af. In de ene situatie wordt gekozen voor dampdichte isolatie, in een andere situatie is capillair actief isolatiemateriaal een goede keuze. De keuze kan van invloed zijn op de isolatiewaarde die je bereikt. Verder moet je ook

altijd letten op voldoende ventilatie en op de juiste manier ventileren. Kieren dichten en overal tochtstrippen aanbrengen kan schade opleveren. Monumenten hebben van meet af aan een natuurlijke ventilatie in de vorm van kiepraampjes bij toilet, douche en boven de grote ramen. Het is belangrijk dat je deze vorm van ventilatie benut. Of een nieuwere, mechanische vorm van ventilatie kiezen. Maar dat valt qua inpassing in het pand niet altijd mee.'

Welk isolerend glas past bij mijn monument? Grote ramen met veel glasoppervlak kunnen veel energieverlies op leveren. Eerst moet je in kaart brengen waar in je huis glasverbetering noodzakelijk is. Een slaapkamer waar je dag en nacht het raam open hebt staan, daar ga je dus geen glas vervangen. Heb je bepaald in welke ruimten je welk glas wilt vervangen, dan moet je checken of dat glas monumentale waarde heeft. In dat geval is het niet te vervangen door dubbelglas. Als er wel vervangen mag worden, dan moet je kijken hoeveel ruimte je hebt voor het glas. Enkelglas is maar 4 millimeter dik, bij dubbelglas zit je al snel op 11-12 millimeter. Dan moeten de sponningen uitgevreesd worden, maar er moet natuurlijk wel genoeg hout overblijven! Tegenwoordig kiezen steeds meer mensen voor vacuümglas van 6 millimeter. Dat glas heeft de isolatiewaarde van tripleglas. Dit glas is erg duur, maar de ervaringen ermee zijn positief. Het is dan wel duurder dan dubbelbladig dubbelglas, aan de andere kant ben je aan de timmerman voor de aanpassingen in het houtwerk, veel minder geld kwijt. Mijn indruk is dat als je alles helemaal doorrekent, het verschil helemaal niet zo groot is.'

LET OP: hoe beter isolerend glas, hoe meer vocht er op het houtwerk zal condenseren. Binnen is je schilderwerk daarom van groot belang, omdat goed schilderwerk het hout beter kan beschermen tegen die extra hoeveelheid vocht.

En tenslotte: Kijk naar wat je monument al 'in huis' heeft aan energiebesparende maatregelen, zoals blinden, binnenluiken of leilindes. Stop je monument niet te vol met isolatie. Hoge isolatiewaardes op de ene plek kunnen leiden tot vochtconcentratie op een andere plek. Kijk naar het gebruik. Een dak isoleren van een zolder die je alleen gebruikt voor opslag is zonde.

WINTERTIJD

Elk jaar weer zijn er 'deskundigen', die aanwijzingen zien van een op komst zijnde koude winter. Ook dit jaar konden we er het nodige over horen en lezen. De komende winter zou zelfs uitzonderlijk koud worden. En daar wordt dan van alles bijgehaald om het gelijk aan je kant te krijgen. Luchtstromingen, orkanen, het gedrag van dieren de hoeveelheid

noten aan de bomen. Zo kunnen we nog wel even doorgaan.

Twee dingen zij vooraf al wel in te schatten:

1. sneeuw in het landschap en op een boerderij is altijd weer een mooi gezicht.
2. Dieren verdienen in de winter altijd wat meer aandacht; vooral de niet getemde dieren. Daarom moeten we ze in de winter wat helpen aan extra voer. Dat kan heel eenvoudig.

Op dit moment is in Museum De Koperen Knop de expositie 'Mooi Rood' te zien. Speciaal daarvoor heeft het museum een fotosessie belegd met een roodharig model. Daarbij werd ook de confrontatie aangegaan met een heleboel andere rode modellen op de foto te gaan.

OPROEPEN OM MEDEWERKING...

MEDEWERKING REDACTIE NIEUWSBRIEF

Het is fijn u te kunnen melden dat er inmiddels een nieuwe columnist is gevonden: Job de Jong uit Hei- en Boecop. Diens eerste bijdrage leest u in het volgende nummer. Voor deze taak was er overigens nog een tweede aanmelding, Liesbeth Leenman-Kroon te Hardinxveld-Giessendam. Van haar aangeboden diensten gaan we ook graag gebruik maken. U verneemt nader. Op de oproep om medewerking voor keukentafelinterviews met boerderijeigenaren kwamen eveneens twee reacties, die we beide willen honoreren. Dit moet echter nog even verder worden uitgewerkt.

B&E ZOEKT VAN ALLES OVER DE RUILVERKAVELING

Wie helpt B&E AKV aan informatie over en beeldmateriaal van de ruilverkaveling en van de toen gebouwde boerderijen? Vanwege hun cultuurhistorische waarde is er een project hierover gestart. Wie heeft er foto's (binnen en buiten), documentatie, tekeningen en andere interessante gegevens en wil dit uitlenen?

WIE STUURT ONS FOTO'S VAN KLEINE GEBOUWTJES?

Overal in ons boerenlandschap staan kleine gebouwtjes. Schuur-tjes, voor uiteenlopende doelen, een plee, een stookhuisje, een boenhok, een broeibak, een overkapping en nog veel meer. Er zijn er veel. Op een eerdere oproep kwamen al enkele reacties. Maar we zoeken meer. Ze zijn van harte welkom.

REACTIES:

Deze zijn welkom bij secretariaat@boerderijnerf.nl of djtekst@planet.nl. Wilt u eerst informatie: 06.22845889 (Dick de Jong).

BENT U AL BEGUNSTIGER VAN BOERDERIJ & ERF AKV?

De boerderij in stand houden. De oudere en de nieuwe en dus ook de ruilverkavelingsboerderij. Als een boerderij leeg komt, omdat het bedrijf stopt, loopt het gebouw gevaar. Alleen een passende herbestemming lost dit op. Iedereen kan meedoen aan het behoud en de ontwikkeling van de boerderijen. Als begunstiger vanaf € 17,50 per jaar en dan krijgt u (als de omstandigheden dit toelaten):

- Elk half jaar de gedrukte nieuwsbrief met veel informatie.
- Jaarlijks een uitnodiging voor een bijeenkomst met lezing of een presentatie.
- Elk jaar een uitnodiging voor een excursie, naar een 'ander' gebied met boerderijen.
- Zo'n tienmaal per jaar de digitale nieuwsbrief, boordevol nieuws.
- Indien van toepassing: alle extra berichtgeving over actuele onderwerpen.

CONTRAST

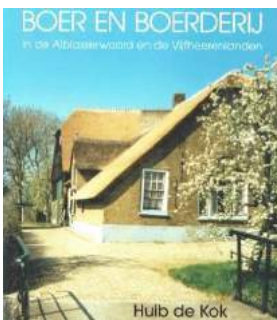
Sommige zaken maak je duidelijker of herkenbaarder door ze in contrast te zetten. Hier links een glad grafologisch ontwerp tegenover rechts een koe die hoognodig een douche moet hebben. In elk geval: twee mooie plaatje met 'de koe' centraal...

We luiden 2021 uit als het tweede jaar waarin weinig van het gewone leven, dat wil zeggen het leven zoals we dat gewend waren, kon doorgaan. Boerderij & Erf AKV moest het zonder direct contact met de begunstigers doen, vergaderen bleek soms een lastige afstandshindernis in zich te hebben en de jaarlijkse Fokveedag, waarvan hier een historisch plaatje, kon gewoon (of ongewoon!) niet...

UITGAVEN VAN BOERDERIJ & ERF AKV

In de loop van haar bestaan heeft B&E AKV een aantal boeken uitgegeven, waarin uiteraard de boerderij centraal staat. De volgende titels zijn nog te koop, in de boekhandel, in Museum De Koperen Knop of rechtstreek bij de uitgever.

BOER EN BOERDERIJ is het standaardwerk van het leven van de boeren en hun hofsteden. Streekkenner Huib de Kok schetst er het beeld van de boer, zijn gezin en zijn bedrijf in het gebied van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. € 35,--

In **HOEVE - HOFSTEE - HERBESTEMMING** krijgt de lezer in beeld en woord een overzicht van de herbestemmingsmogelijkheden die in de loop der tijd aan de bestaande boerderijen zijn gegeven. Een boeiend boek, met ideeën van hoe het kan, maar nadrukkelijk ook hoe het niet moet. De inhoud zal u verrassen. € 14,95.

Niet alleen voor de technici onder u biedt **DE BOERDERIJ HET BEHOUDEN WAARD** een schat aan informatie om daadwerkelijk aan de slag te gaan met de boerderij. Tal van fotovoorbeelden laten zien wat u allemaal zelf kunt verbeteren aan uw pand. € 14,95.

Mooie verhalen van Hans Mouthaan, geïllustreerd met zwart-wit foto's van boerenwerk uit vervlogen tijden; beide roepen nostalgische herinneringen op. Voor de ouderen erg herkenbaar en boeiend voor alle anderen € 14,95.

EEN LEGE STAL

We weten niet in welke tijd van het jaar deze prent is gemaakt, maar als het in de winter is, is dit wel een bijzonder beeld. Stallen die nu leeg staan horen bij boerderijen die niet meer in bedrijf zijn. Zelfs een oude stal als deze. Bijna elke dag is er in de nieuwsberichten iets te lezen of te horen over afspraken in het regeerakkoord en telkens weer lijkt de boer er bekaaid van af te komen. We zullen zien.

herbestemming, restauratie, renovatie & nieuwbouw

Herbestemming Maria Johanna Hoeve Noordeloos

Herbestemming Maria Johanna Hoeve Noordeloos

Dé makelaardij van de Alblasserwaard

Derpstraat 63a 2969 AD Oud-Alblas +0184 691566 +info@koolvandenoren.nl

alblasserwaard - krimpenerwaard - vijfheerenlanden

secretariaat: Sluis 57 2964 AT Groot-Ammers

0184-661425 of 06-53759618

secretariaat@boerderijnerf.nl www.boerderijnerf.nl

REDACTIE & SAMENSTELLING:

LA CARRIOLA

tekst &
advies

Dick de Jong | 06-22845889 | djtekst@planet.nl

Sinterklaas is intussen vertrokken. Hier links verlaat hij de voormalige boerderij waar hij twee weken te gast was. Kort daarop ontwaarden we in ons koude kikkerlandje al weer de volgende vreemdeling. Dat ook die niet in onze contreien thuishoort toont het heuvelachtige landschap op de hier rechts afgebeelde tekening.

BOERDERIJ & ERF

ALBLASSERWAARD, KRIMPENERWAARD EN
VIJFHEERENLANDEN - WENST IEDEREEN

FIJNE FEESTDAGEN

en een
GOED EN GEZOND 2022